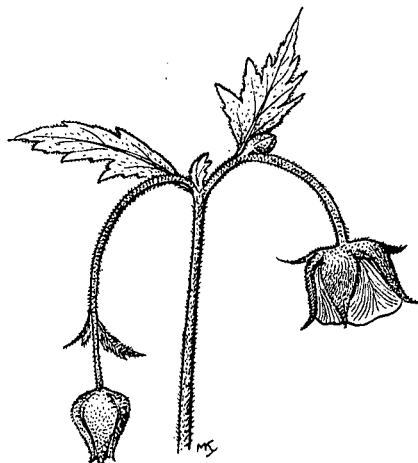

E. J. Weeda

Het Faisantenbos

bij Ellecom

Knikkend nagelkruid

Het Faisantenbos, het lage deel van het bos van Middachten, is wel het summum van wat we ons bij een bronbos kunnen denken. Dit komt zowel door de ligging op de grens van de heuvels van de Veluwezoom en het IJsseldal, in een 'kom' waar het zakwater aan de oppervlakte komt, als door de bodemgesteldheid nl. zeer voedselrijke, enigszins venige klei op een ondergrond van humusarme klei.

Een groot deel van het bos bestaat uit een stelsel van bronnen, beekjes, slenken en 'kreken' met hogere ruggen daartussen. Aan de rand van het water bloeien er vanaf maart de beide soorten goudveil. Vooral het zo zeldzame Paarbladig goudveil staat hier in grote hoeveelheid, kussenvormend tezamen met mossen en levermossen (vooral *Pellia epiphylla* f. *undulata*). Iets later is het vooral de weelde van Dotters die hier de aandacht trekt. Het hoogtepunt in de bloei van de bronbosvegetatie is wel, wanneer de Bittere veldkers begin mei massaal bloeit met zuiverwitte bloemen.

Op de iets minder natte plekken bepalen in het vroege voorjaar vooral Bosanemoon, Slanke sleutelbloem en Pinksterbloem het aspect. Wat later valt de bloei van de Gevlekte aronskelk. De meest bijzondere plant van het bos is het Knikkend nagelkruid. Wie weet, hoe gemakkelijk en dankbaar deze soort als tuinplant is, zal nauwelijks geloven dat ze bij ons in het wild zeer bijzondere eisen stelt. De zaden kiemen alleen op zeer voedselrijke en humusrijke bosgrond met beweeglijk grondwater dat vrijwel tot de oppervlakte komt, gepaard gaande met lichte veenvorming. Juist dit laatste: veenvorming, zullen we eerder in een voedselarme omgeving verwachten en in elk geval bij stagnerend in plaats van beweeglijk grondwater. In het Faisantenbos is echter aan alle eisen voldaan en dit is dan ook de klassieke vindplaats van Knikkend nagelkruid. Het is een bijzonder fraaie plant, uitgevoerd in weinig voorkomende tinten, die aan het bos een geheel eigen sfeer geeft. Haar trouwe metgezel is het Moerasstrepzaad, eveneens bijzonder mooi, vooral door de gracieuze bouw van de bloemhoofdjes. De derde specialiteit van het Faisantenbos is de Adderwortel, zeker de schoonste onder de duizendknopen, en hier in het bos een nog ranker verschijning dan haar soortgenoten uit beekdalen in andere streken.

Het plekje met Grote keverorchis is alleen met gestaag zoeken en volhouden te vinden. De zeldzame Berg- of Bos-ereprijs (*Veronica montana* L.) is daarentegen zonder veel moeite te zien; hij groeit zelfs tot bijna op het halfverharde pad aan de oostkant van het bos. Ook Gele dovenetel is er massaal.

Het middendeel van het bos herbergt eveneens enige opvallende bosplanten, die in de andere delen ontbreken: Gulden boterbloem, Gewone vogelmelk en Reuzezwenkgras.

Gulden boterbloem

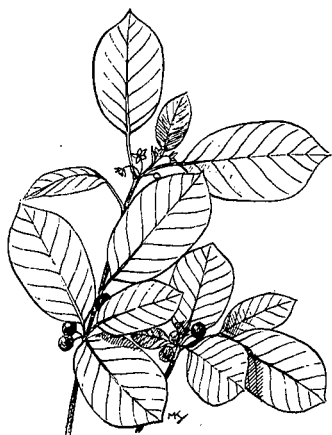
Gewone vogelmelk

Plaatselijk staat hier veel Kruipend zenegroen. Aan de zuidelijke bosrand groeit een zeer zeldzame boomsoort, de Grootbladlinde (*Tilia platyphyllos*). Langs een beekje is hier een plekje met Boswederik en Beekpunge.

In het hele bos, maar vooral in het zuidwestelijk deel, vinden we een zeer interessante mosflora. Dit zuidwestelijk bosgedeelte is nog natter dan het noordelijk deel van het bronbos. Zeer talrijk is hier de Kleine watereppe; daartussen groeit veel Slanke waterkers (*Nasturtium microphyllum*) en Moerasvergeetmijnietje, op zeer slijkige plekken hier en daar Heermoes. Paarbladig goudveil staat hier heel veel, echter geen Verspreidbladig goudveil.

Een bijzonder plekje ligt midden in het bos, waar enige waterloopjes bij elkaar komen. Daar staan hoge ruigtekruiden als Echte valeriaan, Kattestaart, Liesgras, Moerasandoorn, Moerasspiraea, Grote brandnetel, Rietgras, Gele lis, Watermunt en het vrij zeldzame Gevleugeld of Middelst helmkruid (*Scrophularia neesii*) tezamen met bosplanten als Bosanemoon, Bloedzuring, Groot springzaad, Groot heksenkruid en beekplanten als Paarbladig goudveil en Moerasmuur. Op een zekere bodemverdichting wijzen Kruipende boterbloem en Waterpeper. Een bijzonder fraaie groeiplaats heeft hier vooral de Moerasandoorn. In het algemeen krijgen daar vooral die planten een kans, die in het schaduwrijke bos een zg. gereduceerde vitaliteit vertonen, meestal hierop neerkomend dat ze niet bloeien.

Volgen we de voornaamste beek noordwaarts, dan komen we in het Elzebroek. De bodem is hier plaatselijk zeer onbetrouwbaar. Dit is het domein van zeggesoorten als Elzezegge, Wijdaar- of IJle zegge, Cyperzegge, Moeraszegge en vooral de grote horstenvormende Pluimzegge (resp. *Carex elongata*, *C. remota*, *C. pseudocyperus*, *C. acutiformis* en *C. paniculata*). Kenmerkend voor het Elzebroek zijn ook Zwarte bes en Vuilboom of Sporkehout.

Vuilboom

Kattestaart

In de nabijheid van een omgevallen boom hebben zich ruigten ontwikkeld, gedeeltelijk doornstruweel van Sleedoorn, bramen, Hondсроos, Eenstijlige meidoorn, gedeeltelijk rietland met Wolfspoot, Blauw glidkruid, Haagwinde en de min of meer 'ruderales' soorten Ridderzuring en Bereklauw. Sommige bosplanten blijken hier juist hun uitverkoren plekje te kunnen vinden, bijv. Bosandoorn, verder alleen langs het halfverharde pad aan de oostkant te zien, Witte klaverzuring welke overigens in het bos nauwelijks voorkomt, Bergwilgeroosje (*Epilobium montanum*), dat alleen bij één boomvoet aan een greppelkant staat en Bitterzoet, dat er niet ver vandaan groeit in één enkele struik. Zeer vitaal staat er de Wijfjesvaren.

Het bos is niet vrij van bedreiging. Met neergegoot afval is het gelukkig lang niet zo rijk bedeed als vele andere broekbossen. Schadelijk is echter dat het met mest verzadigde vocht uit de pal ernaast gebouwde stal er doorheengeleid wordt: waar deze drab stroomt, verdwijnen de planten. Knikkend nagelkruid wordt soms bij armen vol geplukt, hoewel dit geen plant is die in verbijsterend aantal bijeen staat. Als dat zo doorgaat zullen de Slanke sleutelbloemen wel volgen! Nu gelukkig onlangs het gebied tot reservaat voor wetenschappelijk onderzoek verklaard is, zal het onverantwoorde plukken wel tot het verleden gaan behoren. Wat het mestwater betreft, zie ik maar één oplossing: afvoer via buizen. We zijn er van overtuigd dat de beheerder van het landgoed Middachten wil meewerken om te voorkomen dat dit unieke bronbos, dat in ons land zijn weerga niet heeft, onherstelbaar beschadigd wordt.

Tekeningen: M. J. Ch. Kolvoort

Adres van de schrijver:

Tentoonstelling 'Zee en Strand' te Groningen

Een interessante tentoonstelling met levende zeedieren en -planten uit deze boeiende levensgemeenschap. Met behulp van mikroskopen kunt u zelf ook de wondere wereld van de kleinste wezentjes uit de zee aanschouwen. Regelmatig diaprojekties.

Waar? In het Gronings Natuurhistorisch Museum, Agricolastraat 9, Groningen, tél. 13 47 37.

Wanneer? Van 27 april t/m 1 september 1973. Maandag t/m vrijdag van 8.30-17.30 uur, op zaterdag van 14.00-17.00 uur. Zon- en feestdagen gesloten.

Entree: kinderen tot 12 jaar f 0,25, ouderen f 0,50. Groepen - na telefonische afspraak - genieten reductie.